

Kábítószer szabályozási modellek a szomszédos EU tagállamokban

CSIGI ÁDÁM

Absztrakt: Jelen tanulmány célja összefoglaló áttekintést nyújtani a környező országok drogkontrolljában használt jogi modellekről, illetve a büntetőjogi szankcionálás megoldásairól, nem fókuszálva az alternatív büntetési módokra. A téma relevanciáját a némiképp eltérő megkülönböztetés adja a kábítószerek osztályozásában, illetve a velük való visszaéléshez fűződő szankciók tekintetében. Elsősorban a Kábítószer és Kábítószerfüggőség Európai Megfigyelőközpontja által készített éves jelentések, illetve a vizsgált országok büntető törvénykönyveinek, és más releváns jogszabályainak vizsgálata alapján láthatóvá válnak bizonyos trendek a kábítószerhasználat dekriminalizációját, a kannabisz származékok orvosi felhasználását, valamint az új típusú pszichoaktív anyagok kontrollját illetően.

Kulcsszavak: Kábítószer, büntetőjog, összehasonlító jog, dekriminalizáció

Ausztria

Ausztriában a hazai szabályozástól eltérően a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményeket külön törvény szabályozza, noha az osztrák büntető törvénykönyvvel összhangban. Az 1997-es Kábítószerekről, pszichotróp anyagokról, és kábítószer-prekursorokról szóló osztrák szövetségi törvény, vagyis a Suchtmittelgesetz (SMG) 1998. január 1. óta hatályos, alapvetően Ausztria EU csatlakozását követően lépett a korábbi szabályrendszert tartalmazó 1951-es Suchtgiftgesetz (SGG) helyébe, és mint számos más ország drogtörvénye, ez is az ENSZ kábítószeregyezményeinek szellemében készült el. Ennek értelmében hatálya alá első sorban az 1961. évi az Egységes Kábítószer Egyezmény módosításáról és kiegészítéséről szóló, Genfben, 1972. március 25-én kelt Jegyzőkönyvvel módosított és kiegészített, New Yorkban 1961. március 30-án kelt Egységes Kábítószer Egyezményben meghatározott anyagok, valamint a pszichotróp anyagokról szóló, Bécsben, az 1971. évi február hó 21. napján aláírt egyezményben megnevezett veszélyes pszichotróp anyagok tartoznak, melyeket az egészségügyért felelős miniszter az SMG alapján kibocsátott rendeletben (Suchtgiftverordnung – SV illetve Psychotropenverordnung – PV) meghatároz. Ezek a rendeletek tartalmazzák a különféle listázott pszichoaktív szerek legális felhasználásának, forgalomba hozatalának szabályait, melyek meghatározzák a szubsztitúciós terápia jogi

kereteit, az egyes anyagok kutatáshoz, oktatáshoz történő felhasználásához szükséges miniszteri engedélykiadás menetét, valamint az egyes szerek (pl. a kannabisz származékok) orvosi felhasználásának részletszabályait.

Az osztrák terminológiában a kábítószerekre (Suchtgift) és a pszichotróp anyagokra (psychotrope Stoffe) együttesen a „kábitó anyag” (Suchtmittel) kifejezést is használják, a törvény adminisztratív, illetőleg egészségügyi rendelkezései vonatkozásában nincs különbség a két anyagcsoport tekintetében, viszont egymástól különböző büntető normákat találhatunk a kábítószerek, illetőleg a pszichotróp anyagok esetén. A törvény általánosságban rendelkezik a hatálya alá tartozó pszichoaktív szerek tudományos, és orvosi felhasználásáról, így többek között – a korábbi szabályozáshoz képest újításnak számító „terápia a büntetés helyett” elv keretében (EMCDDA, 2019. 2.) – szubsztitúciós terápiák szabályairól is, valamint tartalmazza az adminisztratív és az egészségügyi ellenőrző rendszer működésére vonatkozó előírásokat tehát a kábítószerrel való érintkezés legális és illegális formáival kapcsolatos szabályozást együttesen. Ez a szabályozási forma a német nyelvű jogterületre, illetve egyes német jogi befolyási övezetre (pl. Lengyelország) különösen jellemző. A fő- és mellékbüntetőjog megkülönböztetése nem csupán a kábítószerrel való érintkezés vonatkozásában érvényesülhet, hanem számos más területen, amelyet a jogalkotó ezzel a technikával lényegében „téma” szerint, összefoglalva szabályoz. (Karsai. 2001. 4.)

A büntetőjogi rendelkezéseket a törvény 5. fejezete (Hauptstück) tartalmazza, és külön kezeli a kábítószerekkel (Suchtgift) valamint a pszichotróp anyagokkal (psychotrope Stoffe) kapcsolatos bűncselekményeket, így külön határozza meg mindegyikre a visszaélés (Unerlaubter Umgang), illetve a kereskedés tényállását, valamint ez utóbbinak külön az előkészületét és a mennyiségi limiteket. Ezen kívül itt rendelkezik a törvény a prekurozorokkal kapcsolatos visszaélésekről, más kapcsolódó büntetőjogi következményekről, továbbá az alternatív szankciókról is. Magát a kábítószerfogyasztást a törvény nem sorolja fel az elkövetési magatartások között. Így a kábítószerrel való visszaélés, tehát a megszerzés, tartás, előállítás, szállítás, az ország területére behozatal, onnan való kivitel, illetve a kínálás, átadás alapesetét a törvény egy évig tartó szabadságvesztéssel, vagy maximum 360 napi tételnek megfelelő pénzbüntetéssel rendeli büntetni, viszont kizárólag személyes használatra való elkövetés esetén a szabadságvesztés mértéke hat hónapban maximalizálódik. Minősítő körülményként határozza meg a törvény tömegközlekedési eszközön, nyilvános helyen történő, az üzletszerű, illetve a bünszervezetben történő elkövetést, valamint, ha az elkövető nála két évvel fiatalabb kiskorút is bevon az elkövetésbe. A büntetés az előbbinél kettő, míg az utóbbi két esetben három évig terjedő szabadságvesztés. Ugyanakkor minősítő körülmények ellenére privilegizált esetként jelenik meg a hozzászokott fogyasztó által elkövetett cselekmény, amennyiben saját fogyasztás motiválja az elkövetést, legfeljebb egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Aki kereskedelmi célzattal szerez meg, vagy tart kábítószer az SMG 28b§ alapján meghatározott határmennyiségnél (Grenzemenge) nagyobb mennyiségben, az SMG 28§ szerint kábítószerkereskedelem előkészületéért (Vorbereitung von Suchtgifthandel) felel, és alapesetben három évig terjedő szabadságvesztéssel, míg minősített esetben, ha az ott meghatározott mennyiség tizenötszörösénél nagyobb mennyiségre (große Menge) követi el, öt évig, ha bünszervezet tagjaként, akkor pedig egytől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel

büntetendő. Az SMG 28§ alapján az egyes kábítószerre vonatkozóan egészségügyi miniszteri rendelet, a Suchtgift-Grenzmengenverordnung – SGV jelöli meg ezt a határértéket, amelyen az adott szer tiszta hatóanyagát kell érteni. Ez voltaképpen a nagy mennyiség (große Menge) alsó határa. Ez a határérték többek között a kokain esetében például 15 gramm, THC esetében 20 gramm, Heroin esetében 3 gramm, MDMA esetében pedig 30 gramm. A hazai jogi szabályozásból ismert csekély mennyiség nem kerül törvényi meghatározásra az osztrák jogban, ugyanakkor eseti jelleggel a jogalkalmazó tekintettel lehet erre.

Aki pedig az említett határérték feletti mennyiségben kábítószerrel előállít, szállít, az ország területére behoz, onnan kivisz, másnak kínál vagy átad, az kábítószerkereskedelem miatt felel, és alapesetben öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Minősítő körülménynek számít a bűnisméltés, az üzletszerűség, illetve a határérték tizenötszörösénél (große Menge) nagyobb mennyiségre történő elkövetés, melyek miatt egytől tíz évig terjedő szabadságvesztés szabható ki büntetésül. A bűnszervezetben történő, illetve a határérték huszonötszörösét meghaladó mennyiségre elkövetés egytől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel, aki pedig ilyen bűnszervezetet vezet, tíztől húszig évig terjedő, vagy életfogytig tartó szabadságvesztéssel büntetendő. A hozzászokott fogyasztó elkövetéséhez fűződő privilegizáció ezeknél a tényállásoknál is megjelenik.

A pszichotróp anyagok esetén a szabályozás, noha kevésbé részletes, de hasonló struktúrában történik, azonban alapesetben a kereskedelem előkészülete csak két évig, a kereskedelem pedig csak három évig terjedő szabadságvesztést von maga után. Ezen kívül nem büntethető, aki a pszichotróp anyagot tartalmazó készítményt saját használatra vagy állat számára szerzi meg, birtokolja, illetve az országba behozza vagy onnan kiviszi, illetőleg másnak átadja, ha az átadásból nem származik előnye. Ennek a büntethetőséget kizáró oknak a törvénybe iktatásával a jogalkotó egyébként a legális — pszichotróp anyag tartalmú — gyógyszerekkel visszaélőket kívánta a kriminalizálás köréből kivonni. (Karsai 2001. 12.) A pszichotróp anyagokra vonatkozó határértékeket egy másik miniszteri rendelet, a Psychotropen-Grenzmengenverordnung (PGV) tartalmazza.

Továbbá az SMG 32§ alapján egy évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő az, aki kábítószer előállításának érdekében prekurzorral visszaél. Aki prekurzort nagymennyiségű kábítószer előállításának célzatával megszerez vagy birtokol, két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő és öt évig terjedhet a szabadságvesztés, előállítás, az országba behozatal, onnan való kivitel vagy forgalomba hozatal esetén.

A 2012. január 1-jétől hatályba lépett Neue Psychoaktive Substanzen Gesetz (NPSG) pedig azokat az új pszichoaktív anyagokat szabályozza, melyek nem tartoznak a fenti ENSZ egyezmények, avagy az SMG által meghatározott kábítószerre, illetve pszichotróp anyagok körébe, valamint a gyógyszerekre vonatkozó jogi rendelkezések hatálya alá, ugyanakkor pszichoaktív hatást fejtenek ki az emberi testben, vagyis stimulálják a központi idegrendszert, ami hallucinációkhoz, vagy a motoros funkciókban, gondolkodásban, viselkedésben, érzékelésben, illetve a hangulatban bekövetkezett zavarokhoz vezet. A törvény szerint, aki hasznoszerzés céljából előállít, az ország területére behoz, onnan kivisz, másnak átad, vagy forgalomba hoz, a fentiek szerint meghatározott kémiai szer, annak érdekében, hogy az pszichoaktív hatást váltson ki az emberi szervezetben, két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ugyanakkor, ha a cselekmény más halálát, illetve másoknak súlyos testisértését

vagy egészségromlását okozza, az elkövető egytől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

Horvátország

A horvát büntetőjog rendszere, jelentős osztrák és német hatásokat mutat. (Horvatic – Derenčinović. 2002. 7.) A drogszabályozást alapvetően két jogszabály, a 2001-es kábítószerrel való visszaélés megelőzéséről szóló törvény (Zakon o suzbijanju zlouporabe droga), valamint a 2011-es büntető törvénykönyv (Kazneni zakon) tartalmazza. Előbbi törvény határozza meg a legális droghasználat kereteit (különösen az ipari kender, mák és gyógyszerek tekintetében), illetve mondhatni szabálysértési szankciókat (amik elsősorban pénzbírságban és 90 napig tartó elzárásban jelentkeznek), míg utóbbi a büntetőjogi szankciókat. A kábítószerrel való visszaélés megelőzéséről szóló törvény definiálja mit ért a törvény kábítószer (Droga) alatt, utalva itt is a két fő nemzetközi ENSZ egyezményben, az 1965-ös Egységes Kábítószer egyezményben, illetve az 1971-es Pszichotróp Egyezményben szereplő anyagokra, valamint olyan természetes vagy mesterséges anyagokra, melyek szerepelnek az e törvény alapján kibocsátott egészségügyi-miniszteri rendelet (Popis droga, psihotropnih tvari i biljaka iz kojih se može dobiti droga te tvari koje se mogu uporabiti za izradu droga - Narode Novine 13/2019, 259) listáján. Ezen kívül, egy 2019-es módosítás törvénybe iktatta az Európai Unió 2004/757/IB tanácsi kerethatározatnak a kábítószer fogalm meghatározása új pszichoaktív anyagokkal való kiegészítése céljából történő módosításáról és a 2005/387/IB tanácsi határozat hatályon kívül helyezéséről szóló (EU) 2017/2103 európai parlamenti és tanácsi irányelvét, melynek következtében az új pszichoaktív szerek is e törvény hatálya alá tartozó olyan anyagok, melyek nem tartoznak az említett két ENSZ egyezmény hatálya alá, viszont az ott felsoroltakhoz hasonló hatással bírnak, így kockázatot jelentenek az egészségre, és a társadalomra nézve. A horvát jog tiltja a kábítószer birtoklását, ugyanakkor, ha az személyes használatra történik, nem terjed ki rá a büntető törvénykönyv hatálya, így szabálysértés miatt elsősorban pénzbírsággal szankcionálandó. A törvény külön tiltja a kábítószeres és új pszichoaktív anyagok bármilyen promócióját vagy reklámozását, viszont miniszteri jóváhagyás esetén engedélyezi, a kábítószer-birtoklást oktatási, kutatási célból, illetve drogkereső állatok képzése során. Ezen kívül engedélyezett az egyébként illegális anyagok személyes használatra, orvosi receptre felírt gyógyszerként való birtoklása, amit azért is fontos kiemelni, mert 2015 áprilisa óta engedélyezett a THC tartalmú készítmények orvosi alkalmazása. Az országhatárt átlépők legfeljebb öt napi, szubsztitúciós terápiában részesülők esetén tizenöt napi adagot tarthatnak maguknál, noha a Schengeni övezeten belül ez kivételesen harminc napi adag is lehet. A törvény rendelkezik továbbá a drogfüggőséget kezelő, illetve megelőző szociális segítségnyújtás szabályairól is. A drogok legális felhasználásának szabályait megszegő jogi személyekkel szemben 700.000 kunáig terjedő bírság szabható ki, míg ez természetes személyek esetén 50.000 kunáig terjedő bírság lehet vagy legfeljebb 90 napig tartó elzárás. A függőségben szenvedőkkel szemben lehetőség van kötelező egészségügyi kezelés előírására.

A horvát büntetőtörvénykönyv a magyarhoz hasonlóan általános és különös részből áll, a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények a különös rész Emberi egészséget veszélyeztető bűncselekményekről szóló XIX. fejezetében kerülnek meghatározásra. Érdekes

megemlíteni, hogy a korábbi 1997-es büntető törvénykönyv még „A nemzetközi jog által védett értékek elleni bűncselekmények” között rendelkezett a kábítószerrel kapcsolatos tényállásokról, és büntetni rendelte a pusztta birtoklást is, ami viszont a ne bis in idem elvét sértette, hiszen az így egyszerre volt bűncselekmény és szabálysértés, ennek következtében döntöttek úgy a 2011-es kodifikáláskor, hogy dekriminalizálják a pusztta birtoklást. (Ritossa 2013. 118.) A hatályos törvény 190. szakasza alapján alapesetben hat hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki engedély nélkül feldolgoz, vagy előállít olyan anyagot, amit jogszabály kábítószernek nyilvánít. Ugyanakkor, aki a megszerzést, birtoklást, előállítás, illetve szállítást forgalomba hozatal céljából követi el, vagy kábítószernek minősülő anyagot másnak kínál, átad, az átadásról, beszerzésről megállapodást köt, vagy a szert más módon forgalomba hozza, már egy évtől tizenkét évig tartó szabadságvesztéssel büntetendő. További minősítő körülményeket határoz meg a törvény az elkövetés helyére, illetve alanyi körére nézve, és háromtól tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni azt, aki hivatalos vagy közfeladatot ellátó személyként e minőségét felhasználva, vagy oktatási, köznevelési, gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézményben, továbbá büntetésvégrehajtási intézetben követi el a cselekményt, illetve aki kábítószerrel mentálisan sérült személynek, vagy gyermekkorúnak kínál vagy átad. A büntetés nem lehet kevesebb öt évnél, ha a kábítószerrel való visszaélés súlyos egészségkárosodást, vagy halált okoz. Külön büntetni rendeli a törvény azokat, akik a kereskedelmi hálózat létrejöttét segítik, illetve hat hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztéssel azokat, akik célzatosan visszaélnék kábítószer készítéshez szükséges anyagokkal. A büntetés mellőzhető abban az esetben, ha az elkövető önként érdemi segítséget nyújt a hatóságoknak a bűncselekmény felderítésében.

Külön tényállásban hat hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni a törvény a kábítószerhasználat elősegítését (Omogućavanje trošenja droga), tehát azt, aki más kábítószer fogyasztására rábír, a fogyasztáshoz helyet biztosít, vagy ahhoz más módon segítséget nyújt. A fentiekben meghatározott minősítő körülmények itt is megjelennek és egytől tíz évig, amennyiben a cselekmény súlyos egészségromláshoz vagy halálhoz vezet akkor háromtól tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendők, viszont lehetőség van itt is a büntetés mellőzésére a fentiek szerint.

A mennyiségi kritériumok csak a személyes használatra felírt gyógyszerek esetén jelennek meg kimondottan, a személyes használathoz szükséges maximális napi adagok meghatározásakor. A kábítószerrel való visszaélések szankcionálásakor a törvény nem differenciál azok fajtája, vagy mennyisége alapján. (Ritossa 2013. 121.) A mennyiség esetleges „csekély” voltát egyébiránt esetileg vizsgálja a bíróság. (EMCDDA. 2019. 5.)

Szlovénia

A horvát szabályozáshoz hasonlóan itt is alapvetően két törvény szabályozza a tiltott pszichoaktív szerek felhasználását. Egyrésről az illegális drogok előállításáról és kereskedelméről szóló törvény (Zakon o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami (ZPPPD) - Uradni list RS, št. 108/99), amely a legális felhasználás kereteit szabja meg, valamint szabálysértési szankciókat ír elő, illetve a szlovén büntető törvénykönyv (Kazenski zakonik (ZK1) - Uradni list RS, št. 55/08). Előbbi törvény tartalmazza a releváns fogalmak

legáldefinícióit. Szlovéniában fajtájuk szerint az angolszász modellhez hasonlóan klasszifikálják az illegális pszichoaktív szereket. Ez alapján a törvény három csoportba sorolja ezeket, aszerint, hogy milyen mértékű veszélyt jelentenek az emberi szervezetre, és hogy orvosi felhasználásuk mennyi potenciált rejt: az I. csoportba azok a szerek tartoznak, melyek nagyon veszélyesek az emberi szervezetre nézve, és orvosi alkalmazásuk sem lehetséges, a II. csoportba azok melyek ugyan komoly veszélyt jelenthetnek személyes használat során, de orvosi alkalmazásuk mégis lehetséges, míg a III. csoportba azok az illegális pszichoaktív szerek, melyek mérsékelt veszélyt jelentenek az emberi szervezetre, és orvosi alkalmazásuk is lehetséges. Az I. csoportba tartozó szerek birtoklása, előállítása, vagy forgalomba hozatala csak tudományos kutatás, vagy oktatási tevékenység céljából, míg a II. és III. csoportba tartozó anyagok esetében a kutatási, oktatási célok mellett orvosi és állatorvosi felhasználásra is történhet, miniszteri engedély ellenében. Az egyes csoportokba tartozó konkrét anyagokat az új pszichoaktív anyagokkal együtt, egy egészségügyi miniszteri rendelet melléklete tartalmazza (Uredba o razvrstitvi prepovedanih drog – Uradni list RS, št. 69/19 in 157/20). Az I. csoport elemei között van pl. a heroin, a mefedron, a meszkalin, a II. csoportban többek között a fentanil, a kokain, a metadon, a morfin, illetve egy 2014-es módosítás óta a Cannabis sativa L., a III. csoportban pedig mások mellett főként barbiturátok és benzodiazepinek. Ugyanakkor fontos megemlíteni, hogy jelen besorolások a büntetőjogi szankciók szempontjából nem bírnak relevanciával. (Dobovšek – Hribar 2013. 326). A törvény hatálya alá tartozó anyagok mindennemű olyan előállítása vagy forgalmazása, amely nem felel meg a törvény kereteinek, bűncselekménynek minősül. Ellenben a személyes használatra szolgáló csekély mennyiség birtoklása, vagy a törvénynek nem megfelelő módon történő birtoklás csak szabálysértésnek számít és alapvetően pénzbírság szabható ki miatta, noha a törvény nem határozza meg a csekély mennyiség mértékét, arról a szlovén szabályozásban is az igazságszolgáltatási szervek döntenek eseti jelleggel. (Dobovšek – Hribar 2013. 330).

A 2008-as szlovén büntető törvénykönyv szintén az Emberi egészséget veszélyeztető bűncselekmények között, a XX. fejezetben rendelkezik a kábítószeres tiltott előállításáról és forgalomba hozataláról, illetve külön szakaszban a tiltott szubsztanciák használatának elősegítéséről, ugyanakkor e szakaszokat kiterjeszti a sportteljesítmény fokozására használt tiltott készítményekre, valamint a kábítószer-prekurzorokra is, tehát az azokkal való visszaélésre nem határoz meg külön tényállást, mint ahogy az egyébként jellemző.

A 186. szakasz (1) szerint, alapesetben egy évtől tíz évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő az, aki jogtalanul előállít, feldolgoz, eladásra kínál, elad, vagy értékesítés, illetve forgalomba hozatal céljából beszerez, szállít, vagy megállapodást köt kábítószeresre, tiltott sportteljesítményt fokozó szerekre, vagy kábítószer prekurzorra, illetve ezeket más módon forgalomba hozza.

Minősítő körülmények esetén a büntetési tétel három évtől tizenöt évig terjedő szabadságvesztés, amennyiben az előbbi elkövetési magatartásokat, illetve az ellenérték nélküli terjesztést kiskorúval, mentálisan sérült, kábítószerfüggő, vagy rehabilitációban részesülő személy irányában követik el, illetve ha az elkövetés oktatási, katonai, vagy büntetésvégrehajtási intézményben, más nyilvános helyen, rendezvényen vagy ezek közvetlen közelében történik, továbbá amennyiben a bűncselekmény alanya orvos, pap, tanár, vagy oktató, illetve szociális munkás. Bűnszervezetben történt elkövetés esetén a

büntetés nem lehet kevesebb öt évig terjedő szabadságvesztésnél. A prekursorokkal kapcsolatos visszaélés hat hónaptól öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A törvény 187. szakasza alapján hat hónaptól nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő az, aki kábítószer vagy tiltott sportteljesítményt fokozó készítmény használatára mást rábír, vagy ilyen anyagokat másnak használatra átad, vagy helyet biztosít másnak ezek fogyasztására. A minősítő körülmények az előző szakaszban kifejtettek szerint alakulnak, illetve ide tartozik még a több ember irányába történő elkövetés, mely esetekben a büntetés egy évtől tizenkét évig terjedő szabadságvesztés. A tényállás megvalósulása ugyanakkor nem minősül jogellenesnek amennyiben az elkövető jogszabályi keretek között megvalósuló kábítószer-függőséget gyógyító, vagy kábítószer használatot kezelő programban vesz részt. Ez a rendelkezés lehetővé teheti ún. drogfogyasztói szobák létrehozását. (EMCDDA. 2019. 4.)

Szlovákia

Szlovákiában is külön drogtörvény (Zákon o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch 139/1998 Z.z.) rendelkezik a kábítószeres legális használatának kereteiről. Legáldefiníciók tekintetében különbséget tesz az ún. narkotikumok, illetve a pszichotróp anyagok között, utóbbit kevésbé veszélyesként meghatározva az egészségügyi és pszichoszociális következmények tekintetében. Forrásként a törvény nem hivatkozik konkrétan az ENSZ kábítószer-egyezményeinek mellékleteiben megjelölt anyagokra, hanem csak általánosságban azokra az anyagokra melyeket a Szlovákiára nézve is kötelezettséget előíró nemzetközi egyezmények lefednek. A konkrét szabályozott anyagok megnevezésére e törvény mellékleteiben kerül sor csoportokba osztva, azok egészségre gyakorolt hatása alapján, lényegében a szlovén szabályozással megegyező módon. A törvény egy teljes fejezetben szabályozza a különféle anyagok felhasználásához szükséges miniszteri engedély igénylésének, illetve megadásának feltételeit, valamint az engedélyhez fűződő jogokat és kötelezettségeket. A szabályok be nem tartása 33,193 euro összegig terjedő pénzbírságot vonhat maga után. A törvény 16a§-a 2013 óta rendelkezik az ún. veszélyes anyagokról (rizikových látok), mely alapvetően az új pszichoaktív szerekkel szembeni fellépés jogi háttérét adja. Ennek keretében azon anyagokat melyekkel kapcsolatban visszaélésszerű, a mentális és fizikai egészségre káros használat gyanúja merül fel, egy egészségügyi-miniszteri rendeletben (Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky ktorou sa vydáva zoznam rizikových látok – 121/2013 Z. z.) kihirdetett listára kell felvenni, és amennyiben beigazolódik a gyanú, hogy az anyag hatásmechanizmusa hasonlóan veszélyes mint a kábítószeres és pszichotróp anyagok, akkor az azokat az anyagokat tartalmazó listára kell átültetni.

Értelemszerűen a szlovák büntető törvénykönyv (Trestný zákon – 300/2005 Z.z.) rendelkezik a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményekről. A szlovák Btk. bűncselekményként értékeli a személyes felhasználásra történő birtoklást is, és egy tényálláson belül, három szakaszban tárgyalja a kábítószeres, pszichotróp anyagok, prekursorok és mérgek jogosulatlan tartását, előállítását, illetve az ezekkel történő kereskedelmet. A személyes használatra történő birtoklást a törvény három évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti, amennyiben az nem haladja meg az ún. csekély mennyiséget, ami a törvény értelmező rendelkezései alapján,

kevesebb mint a szokásos napi adag háromszorosa. Amennyiben annál nagyobb, de a szokásos napi adag tízszeresénél nem több, úgy a birtoklás öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. A kereskedelmi típusú magatartásokat alapesetben háromtól tíz évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni a törvény, de minősítő körülmények esetében ez tíztől tizenöt (például bűnisméltés, védett személlyel szembeni, vagy jelentős mennyiségre történő elkövetés esetén), tizenötötől húsz (például ha halált vagy súlyos egészségromlást okoz), illetve húsztól huszonöt, vagy életfogytig tartó szabadságvesztés is lehet (például bűnszervezetben történő elkövetés esetén, vagy több ember halálát okozva). Külön büntetni rendeli a törvény 174.§-a az ún. kóros szenvedélykeltés, alapesetben egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel, amennyiben valaki más kábítószer, vagy az alkoholon kívül más pszichoaktív szer használatára rábír, vagy rábírti törekszik. Súlyosabban minősül, és háromtól nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, ha az elkövető a bűncselekményt védett személlyel szemben, vagy nyilvánosan valósítja meg.

Románia

Romániában a narkotikumok és pszichotróp szerek legális alkalmazását a 2005. évi 339-es törvény, a *Lege privind regimul juridic al plantelor, substanțelor și preparatelor stupefiante și psihotrope* szabályozza. A törvény az eddig bemutatott szabályozásokhoz hasonlóan az értelmező rendelkezések ismertetését követően rendelkezik a különféle pszichoaktív anyagok emberi szervezetre gyakorolt hatása, illetve gyógyászati potenciálja szerinti csoportosításról, ezek felhasználásáról, valamint a mák, és kendertermesztésről. A szabályok be nem tartása esetére a törvény 20.000 lej összegig terjedő bírság kiszabását teszi lehetővé.

A büntetőjogi szankciókat a 2014-ben újra kiadott 2000. évi 143-as drogtörvény határozza meg a 2014. február 1-je óta hatályos – a Ceaușescu rendszer sok módosításon átesett büntetőtörvénykönyvét felváltó 286/2009-es – új Codul penal összhangban. A törvény mellékletében találhatóak a szabályozott anyagok, a korábban ismertetettekhez hasonlóan, kockázati besorolás alapján, ami viszont Romániában kihat a büntetőjogi következményekre is. Az első három csoportba tartoznak a narkotikumok és pszichotróp szerek, melyek közül az I. és II. csoport a magas kockázatú, a III. az alacsonyabb kockázatú szereket tartalmazza, míg a IV. csoport tartalmazza a kábítószer-prekursorokat. Példának okáért, Romániában a kannabisz alacsonyabb kockázatú kábítószernek számít, míg a heroin, az ópium, vagy a kokain magas kockázatúnak.

Romániában bűncselekménynek minősül a kábítószer fogyasztása, illetve a személyes használatra történő birtoklása, valamint előállítása, ami 2 hónaptól két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, noha alapeseti tényállás esetén lehetőség van pénzbüntetés kiszabására is. Minősítő körülményként tekint viszont a törvény a magas kockázatú kábítószerekre történő elkövetésre, így emiatt már hat hónaptól három évig terjedő szabadságvesztés szabható ki.

A kereskedői típusú magatartásokat a törvény alapesetben kettőtől hét évig terjedő, magas kockázatú kábítószerek esetén pedig öttől tizenkét évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti,

kivéve a kábítószernek az országba való behozatalát, vagy onnan való kivitelét, amit háromtól tíz, illetve héttől tizenöt évig terjedő szabadságvesztéssel büntet a jogszabály.

Ezen kívül kettőtől hét évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő a kábítószerhasználat elősegítése, illetve jelen törvény rendelkezik arról is, ha egy orvos anélkül ír fel magas kockázatú kábítószernek minősülő anyagot tartalmazó orvosi készítményt, hogy arra a betegnek szüksége volna, amire egytől öt évig terjedő szabadságvesztés kibaszását írja elő. Legsúlyosabban tíztől húsz évig terjedő szabadságvesztéssel bünteti a törvény, ha a bűncselekmény halált okoz.

Összefoglaló

A Magyarország szomszédságában lévő EU tagállamok eddig ismertett kábítószer szabályzásából látható, hogy drasztikus különbség – legalábbis világviszonylatban – nincsen ezen országok szankciórendszerében, ugyanakkor mégis megfigyelhetőek fontos eltérések. A nemzetközi és Európai Unió elvárásoknak megfelelően a kábítószerkereskedelem mindenhol büntetendő, és többnyire a legszigorúbban szankcionált cselekmények között helyezkedik el. Hazánk szabályozásához hasonlóan, a bemutatott öt országban, Horvátország kivételével mindenhol létezik életfogytig tartó szabadságvesztés, és Romániát leszámítva ez adott körülmények esetén ki is szabható kábítószerkereskedelem bűncselekménye miatt. Elsődleges különbségek egyrészt a kábítószerbirtoklás, illetve kábítószerfogyasztás szankcionálásában, másrészt az egyes anyagok, különösen a kannabisz származékok gyógyászati felhasználásában láthatóak. A rekreációs szerhasználat tekintetében, noha a fogyasztást nem mindenhol szabályozzák, a kábítószerbirtoklás sehol nem legális, jogszabályi tekintetben Horvátország és Szlovénia tekinthető leginkább megengedőnek, ahol a személyes használatra történő „csekélyebb mennyiségű” birtoklás kikerült a büntetőjog hatálya alól, tehát csak szabálysértésnek minősül. Ezzel együtt, bár a többi országban – Magyarországgal egyetemben – bűncselekménynek minősül a személyes használatra történő kábítószerbirtoklás, elmondható, hogy lehetőség van alternatív büntetési módok, elterelés, illetve kötelező terápiás megoldások alkalmazására, továbbá kisebb-nagyobb jelleggel számításba kerül az elkövető kábítószerfüggősége, mint enyhítő körülmény. Hazánkhoz hasonlóan a bemutatott országok mindegyikében külön jogszabály rendelkezik a kábítószernek minősülő anyagok orvosi, vagy kutatási felhasználásáról, illetve a kábítószer előállítására alkalmas növények termesztésére vonatkozó szabályokról. A visszaéléssel szembeni büntetőjogi szankciókat egyes országok (Ausztria, Románia) külön törvényben, a nemzeti büntető törvénykönyvvel összhangban, míg más országok (Horvátország, Szlovákia, Szlovénia, illetve Magyarország is) kifejezetten a büntetőtörvénykönyvükben tárgyalják. Jellemzően az egyes szabályozott pszichoaktív szereket elsősorban az ide vonatkozó ENSZ egyezményekre hivatkozva különböző – többnyire miniszteri rendelet, vagy törvény mellékleteként szereplő – listákon tüntetik fel, illetve általában az emberi szervezetre gyakorolt hatás veszélyfoka és gyógyászati potenciálja alapján csoportokba osztják. Ezek a részben kockázat alapú csoportosítások ugyanakkor törvényileg csak Romániában befolyásolják a büntetőjogi szankciókat is, illetve Ausztriában általánosságban enyhébben büntetendő a pszichotróp anyagokkal történő visszaélés.

További eltérést mutatnak a mennyiségi elhatárolások. Érdekes megemlíteni, hogy az ún. „csekély mennyiség” csak Magyarország területén kerül konkrét törvényi meghatározásra, illetve hasonló szabályozás jelenik meg Ausztriában a Grenzemenge meghatározásával. A többi ország területén, noha a szabályozás utal mennyiségi kategóriákra melyek akár a szankció mértékét is befolyásolhatják, a mennyiségi határértékek nem kerülnek konkrét meghatározásra, az igazságszolgáltatás egyedileg értékeli azokat csekélynek, vagy szokásos napi adagnak. Végezetül elmondható, hogy ahogy az ún. új pszichoaktív anyagokkal szembeni szankcionálás egyre szigorúbbá és szofisztikáltabbá válik, úgy lazulnak egyes klasszikus anyagok orvosi felhasználásával szembeni korlátok, különösen a kannabisz származékok tekintetében, melyek gyógyászati alkalmazása terén az elmúlt 5-10 év alatt a felsorolt országok mindegyikében történt előrelépés.

Irodalomjegyzék

Bojan Dobovšek, Gašper Hribar: Country Report Slovenia. In: Thanasis Apostolou (Editor): Drug Policy and Drug Legislation in South East Europe. Nomiki Bibliothiki Group, 2013

Bundesgesetz über den Schutz vor Gesundheitsgefahren im Zusammenhang mit Neuen Psychoaktiven Substanzen (NeuePsychoaktive-Substanzen-Gesetz, NPSG) StF: BGBl. I Nr. 146/2011

Bundesgesetz über Suchtgifte, psychotrope Stoffe und Drogenausgangsstoffe (Suchtmittelgesetz – SMG) StF: BGBl. I Nr. 112/1997

Codul penal din 17 iulie 2009 (Legea nr. 286/2009). MO nr. 510 din 24 iulie 2009

Dalida Ritossa: Drug Policy and Drug Legislation in Croatia. In: Thanasis Apostolou (Editor): Drug Policy and Drug Legislation in South East Europe. Nomiki Bibliothiki Group, 2013

EMCDDA: Austria Country Drug Report 2019

https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11357/austria-cdr-2019_0.pdf

EMCDDA: Croatia Country Drug Report 2019

https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11343/croatia-cdr-2019_0.pdf

EMCDDA: Slovakia Country Drug Report 2019

<https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11351/slovakia-cdr-2019.pdf>

EMCDDA: Slovenia Country Drug Report 2019

<https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/11352/slovenia-cdr-2019.pdf>

Karsai Krsztina: Drogjog Ausztriában. Acta Universitatis Szegediensis – Acta Juridica et Politica. Tomus LIX. Fasciculus 8. Szeged, 2001.

Kazenski zakonik (ZK1) - Uradni list RS, št. 55/08

Kazneni zakon – NN 125/2011

Lege nr. 143 din 26 iulie 2000 privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri. MO nr. 163 din 6 martie 2014

Lege nr. 339 din 29 noiembrie 2005 privind regimul juridic al plantelor, substanțelor și preparatelor stupefiante și psihotrope. MO nr. 1.095 din 5 decembrie 2005

Ministerstva zdravotníctva Slovenskej republiky ktorou sa vydáva zoznam rizikových látok – 121/2013 Z. z.

Popis droga, psihotropnih tvari i biljaka iz kojih se može dobiti droga te tvari koje se mogu uporabiti za izradu droga - NN 13/2019, 259

Trestný zákon – 300/2005 Z.z.

Uredba o razvrstitvi prepovedanih drog – Uradni list RS, št. 69/19 in 157/20

Verordnung der Bundesministerin für Arbeit, Gesundheit und Soziales über die Untergrenzen einer großen Menge (Grenzmengen) bezüglich der psychotropen Stoffe (Psychotropen-Grenzmengenverordnung – PGV) StF: BGBl. II Nr. 378/1997

Verordnung der Bundesministerin für Arbeit, Gesundheit und Soziales über den Verkehr und die Gebarung mit psychotropen Stoffen (Psychotropenverordnung – PV) StF: BGBl. II Nr. 375/1997

Verordnung der Bundesministerin für Arbeit, Gesundheit und Soziales über den Verkehr und die Gebarung mit Suchtgiften (Suchtgiftverordnung – SV) StF: BGBl. II Nr. 374/1997

Verordnung des Bundesministers für Gesundheit über die Grenzmengen der Suchtgifte (Suchtgift-Grenzmengenverordnung – SGV) StF: BGBl. II Nr. 377/1997

Zákon o omamných látkach, psychotropných látkach a prípravkoch 139/1998 Z.z.

Zakon o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami (ZPPPD) - Uradni list RS, št. 108/99

Zakon o suzbijanju zlouporabe opojnih droga – NN 107/2001

Željko Horvatić and Davor Derenčinović: Criminal Justice Systems in Europe and North America – Croatia. Yliopistopaino, Helsinki, Finland 2002.